

KRITISKE ANALYSER

Notat

KONSERVATIV ØKONOMISK TEORI SÆNKEDE TREPARTSFORHANDLINGER.

Af økonom, cand. Scient. Adm. Henrik Herløv Lund,
kendt fra Den Alternative Velfærdskommission

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Indhold

<i>Intro:</i>	3
<i>RESUME:</i>	3
1. GAB MELLEM TEORI OG VIRKELIGHED	6
2. ERFARINGER MODSIGER UDBUDSØKONOMIEN.	7
3. IDEOLOGISK INSPIRERET TEORI.	10
4. LØNNEDGANG ER MÅLET.	12
5. NÆSTE KUNSTGREB: STRUKTURELLE "FANTAZILLIONER" I STATSKASSEN.....	12
6. UDBUDSØKONOMIENS FREMMARCH I DANMARK.....	14
7. DER ER ANDRE ØKONOMISKE OPFATTELSER.	16
8. IDEOLOGISERING AF ØKONOMISK DEBAT OG POLITIK.	17
9. SAMSPIL MELLEM BORGERLIGE POLITIKERE OG AVISER OG BORGERLIGE ØKONOMER.	17
10. BRUG FOR EN ØKONOMISK OPPOSITION.	18

Intro:

- *Sammenbruddet af trepartsforhandlingerne mellem regering og fagbevægelsen skyldes det ikke mindst et kæmpegab mellem den økonomiske teori, som regeringen og finansministeriet bygger den økonomiske politik på. Og så på den anden siden den økonomiske virkelighed, således som den opleves af almindelige lønmodtagere og af økonomer, som ikke deler denne herskende økonomiske strømning.*

RESUME:

- *Sammenbruddet af trepartsforhandlingerne mellem regering og fagbevægelsen skyldes det ikke mindst et kæmpegab mellem den økonomiske teori, som regeringen og finansministeriet bygger den økonomiske politik på. Og så på den anden siden den økonomiske virkelighed, således som den opleves af almindelige lønmodtagere og af økonomer, som ikke deler denne herskende økonomiske strømning.*
- *Ifølge regeringen, dens økonomiske embedsmænd og de førende borgerlige såkaldte "topøkonomer" er hovedmidlet til at skabe økonomisk vækst og bedre offentlige finanser at øge arbejdsudbuddet. Ifølge de udbudsøkonomiske teorier, som denne økonomiske strategi bygger på, vil øget arbejdsudbud nemlig automatisk eller gennem forringede lønninger føre til øget beskæftigelse. Men almindelige lønmodtagere og kritiske økonomer med fødderne solidt plantet ude i virkeligheden kan simpelthen ikke forstå, hvordan man med fortsat økonomisk krise udenlandsk og indenlandsk, og med i forvejen 170.000 ledige - uden jobskabelse - kan få andet end øget arbejdsløshed ud af at sende endnu flere ud på arbejdsmarkedet.*
- *Fra økonomisk hold kan da heller ikke genkende en sådan sikker sammenhæng hverken teoretisk eller empirisk. Teoretisk har den udbudsøkonomiske skole for at underbygge sit postulat om at øget arbejdsudbud giver beskæftigelse da også måttet gribe til det kunstgreb at konstruere en nærmest "efterspørgselsløs økonomi", hvor reformer i økonomiens udbudsside af sig selv vil øge produktionen. En sådan "efterspørgselsløs" økonomi ligger imidlertid selvsagt langt fra virkeligheden.*
- *Og dansk økonomisk historie i sidste halvdel af forrige århundrede viser, at arbejdsudbuddet tværtimod her øgedes stærkt især på grund af navnlig kvindernes indtog på arbejdsmarkedet i 70' er og 80'erne, men uden at antallet af arbejdspladser og dermed beskæftigelsen steg i samme takt. Det resulterede i, at arbejdsløsheden også voksede helt op til 350.000 personer i begyndelsen af 90'erne. Det tog altså flere årtier før øget arbejdsudbud modsvarede af øget beskæftigelse og det skete kun, fordi det offentlige gennem udbygning af velfærdsstaten samtidig øgede efterspørgslen efter arbejdskraft.*
- *Ligeledes griber man for at kunne indregne en positiv effekt af arbejdsudbudsøgende reformer på de offentlige finanser til et andet kunstgreb, nemlig at indregne beskæftigelsesforbedringen i den*

så kaldt strukturelle saldo. (Den strukturelle saldo er de offentlige finanser rensset for konjunktuelle udsving og andre midlertidige ændringer.) Selv om ingen ved om og i givet fald hvornår dette måtte ske, da det som sagt afhænger nok så meget af efterspørgselsmæssige forhold.

- Ved i stedet at betone øget arbejdsudbud og herigennem øge arbejdsløsheden tjener den neoliberalistiske udbudsøkonomi til at fastholde og vedlige en tilstrækkelig arbejdsløshed (kaldet den naturlige eller strukturelle arbejdsløshed) til at svække arbejderbevægelsens vilkår i kampen for bedre løn og velfærd og derigennem holde lønudviklingen/inflationen i ave. Der er altså tale om en økonomisk teori i de borgerliges og arbejdsgivernes interesse. Udbudsøkonomien er som økonomisk teori da også udsprunget af den neoliberalisme, der siden 80'erne og Reagan og Thatcher har været stærkt udbredt blandt borgerlige politikere og økonomer og hvis kerne handler om rehabilitering af markedet og tilbagetrængning af velfærdsstaten og arbejderbevægelsen. Det er altså tale om en ideologisk inficeret økonomisk teori. En teori, der skal tjene til at skrue udviklingen tilbage til før velfærdsstaten og socialdemokratismen – med andre ord en konservativ økonomisk teori.
- Denne konservative, ideologisk inficerede udbudsøkonomi teori har i Danmark været på fremmarch i de seneste årtier. Det er sket under påvirkning ikke mindst fra internationale økonomiske strømninger, især fra USA og Storbritannien, især fra den såkaldte monetarisme, der igen må ses som en del af en generel neoliberalistisk økonomisk teoretisk og politisk strømning. Den er blevet udbredt såvel blandt de økonomiske politikere, navnlig i de borgerlige partier, som blandt danske økonomer og har det seneste 10 år domineret blandt fremtrædende universitetsøkonomer i og omkring "Det Økonomiske Råd".
- *Mainstream* i den økonomiske tænkning i Danmark er således gennem de seneste årtier i al ubemærkethed gennemlevet en stille "markeds – og udbudsøkonomisk" revolution. Og de udbudsøkonomiske teorier og løsningsmodeller er også i de økonomiske ministerier og blandt de ledende embedsmænd blevet det fremherskende paradigme. Også de økonomiske analysemodeller, som anvendes i banker, tænketanke og ministerier har i høj grad inddraget monetaristisk tankegods. Således er der både i Finansministeriets ADAM model, Det Økonomiske Råds SMEC model og den uafhængige og meget benyttede DREAM – model blevet indbygget en tendens til automatisk ligevægtsdannelse på længere sigt.
- Og så dominerende er denne strømning blevet, at den efterhånden har fået karakter af etableret økonomisk "sandhed". Også for SRSF regeringen er denne økonomiske tænkning blevet synonym med "god økonomisk latin". Efter den begrænsede kickstart har man da stort set også opgivet al efterspørgselsstimulering og jobskabelse og har som nævnt altså mere eller mindre overgivet sig til en udbudsøkonomisk præget økonomisk politik.
- Denne accept af udbudsøkonomien skyldes formentlig dels, at man ønskede at blive accepteret i embedsværket og blandt de indflydelsesrige "topøkonomer" og at deres "stempel" var betingelsen for at fremstå "ansvarlige" ikke mindst overfor de borgerlige partier, som regeringen fra starten har udpeget som de forligsparter, som man satsede på at indgå aftale med om de nye "udbudsøgende" reformer. Dels skyldes accepten af udbudsøkonomien formentlig nok så meget, at regeringsdannelsen været præget af, at det økonomisk set stærkt udbudsøkonomiske og neoliberalistisk inspirerede Radikale Venstre har sat et afgørende præg på den økonomiske politik i

regeringsgrundlaget. Og at der i forbindelse med regeringsdannelsen synes at være et allianceskifte for Socialdemokraternes vedkommende fra den frem til valget gældende S + SF alliance tilbage til den tidligere SR-alliance og dermed til en såkaldt "ansvarlig økonomisk politik".

- I denne etablering af udbudsøkonomien som "vedtagen økonomisk sandhed" spiller borgerlige såkaldte "topøkonomer" en central rolle. Når regeringen fremlægger udbudsøkonomiske politiske forslag, står disse "topøkonomerne" parat til at støtte og legitimere forslagene med deres økonomiske "fagkundskab" og giver dermed denne borgerlige politik "objektivitetens og nødvendighedens" skær. Hermed afpolitiseres en ideologisk – politisk præget økonomiske strategi og kan fremtræde som tilsyneladende neutral og rent saglig "nødvendig politik". Men i virkeligheden er det udbudsøkonomerne, som her fungerer som mini "økonomiske politikere" på regeringens hold.*
- I dette samspil mellem borgerlige økonomer og regering spiller det ikke mindst en afgørende rolle, at vi i Danmark har en overvejende borgerlig presse i form af de toneangivende, borgerlige dagblade. Dagblade hvis ejere og bestyrelser og dermed redaktioner grundlæggende deler de udbudsøkonomiske opfattelser og løsningsmodeller. Og når den borgerlige dagspresse skal hente fagøkonomisk belysning af regeringens udspil til økonomisk politik, så kontaktes selvfølgelig netop de topøkonomer, som grundlæggende har samme økonomisk politiske opfattelse som dagbladenes ledelser selv.*

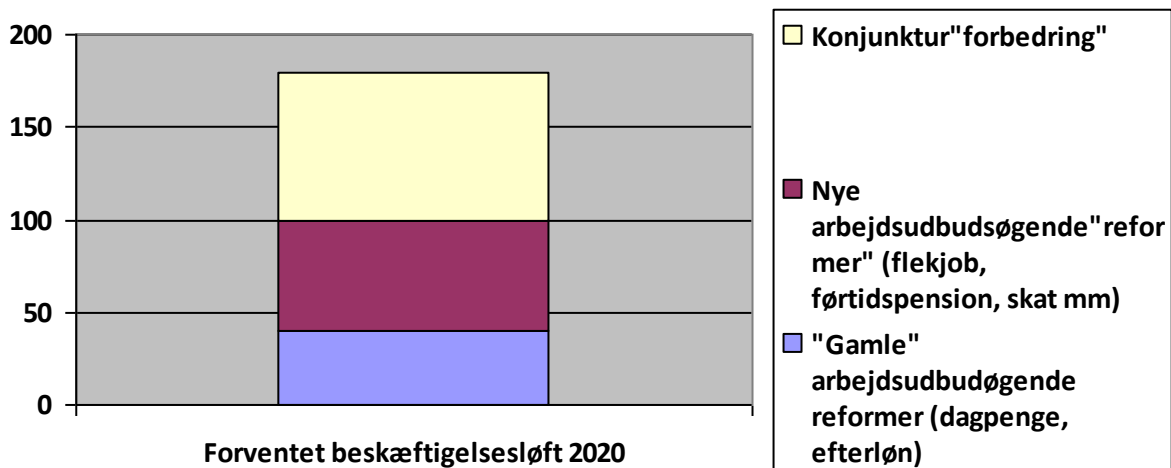
1. GAB MELLEML TEORI OG VIRKELIGHED

Når trepartsforhandlingerne mellem regering og fagbevægelsen brød sammen skyldes det ikke mindst et kæmpegab mellem den økonomiske teori, som regeringen og finansministeriet bygger den økonomiske politik på. Og så på den anden siden den økonomiske virkelighed, således som den opleves af almindelige lønmodtagere og af økonomer, som ikke deler denne herskende økonomiske strømning.

Ifølge regeringen, dens økonomiske embedsmænd og de førende borgerlige såkaldte "topøkonomer" er hovedmidlet til at skabe økonomisk vækst og bedre offentlige finanser at øge arbejdsuddet. Ifølge de udbudsøkonomiske teorier, som denne økonomiske strategi bygger på, vil øget arbejdsudbud nemlig automatisk eller gennem forringede lønninger føre til øget beskæftigelse.

Derfor vil regeringen jf. regeringsgrundlaget¹ og sin nye 2020 plan² gennemføre en lang række "reformer" på arbejdsmarkedet, der som hovedformål at øge arbejdsuddet. Ifølge 2020 planen "Danmark i arbejde" skal arbejdsuddet frem til 2020 øges med i alt 100.000 personer uden at planen rummer jobskabelse i tilsvarende omfang.

Figur: Beskæftigelsesløft i 2020 jf. "Danmark i arbejde".

Regeringen vil dels gennemføre de af VKR besluttede dagpenge – og efterlønsreformer og dels tilføje yderligere nye arbejdsmarkeds "reformer", navnlig indgreb i førtidspension og fleksjob samt i kontanthjælp og SU og sigter også på en "udbudsgørende" skatterreform. Også trepartsforhandlingerne gennem øget arbejdstid have bidraget med en forøgelse af arbejdsstyrken med 20.000 personer

Men den økonomiske teori, regeringen bygger på, modsiges af den økonomiske virkelighed og er dermed også uforståelig for almindelige mennesker. Almindelige lønmodtagere med fødderne solidt plantet ude i

1) Jf. SRSF: Et Danmark der står sammen.

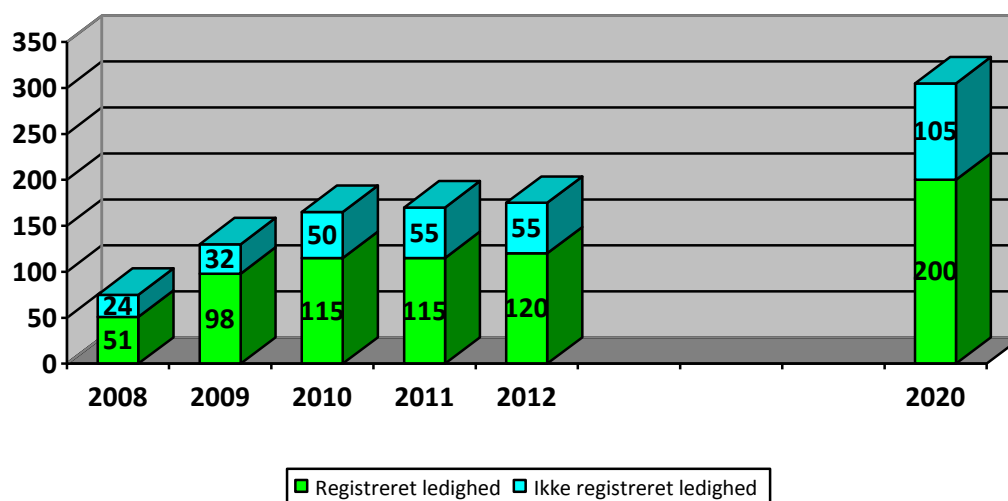
2) Jf. SRSF – regeringen: Danmark i arbejde.

virkeligheden kan simpelthen ikke forstå, hvordan man med fortsat økonomisk krise udenlandsk og indenlandsk, og med i forvejen 170.000 ledige - uden jobskabelse - kan få andet end øget arbejdsløshed ud af at sende endnu flere ud på arbejdsmarkedet.

Og guds ske lov for denne snusfornuft. For disse almindelige mennesker har jo langt mere sans for den økonomiske virkelighed end regeringens og "topøkonomernes" virkelighedsfjerne teorier. Enhver kan jo sige sig selv, at sender man bare flere ud at søge arbejde uden at skabe flere job, så kommer der ingen beskæftigelse ud af det øgede arbejdsudbud. Så kommer der kun flere fyringer og øget arbejdsløshed. Mere indviklet er det ikke.

Kommer regeringen igennem med sine arbejdsmarkedsforringelser bliver resultatet indenfor en overskuelig fremtid kun, at arbejdsløsheden frem til 2020 vokser med de 100.000 mere, som man vil tvinge ud på et arbejdsmarked uden jobs.

Figur: Registreret ledighed og bruttoledighed (fuldtidsledige – årsgennemsnit) 2008-2012 og 2020 (forventet).³

2. ERFARINGER MODSIGER UDBUDSØKONOMIEN.

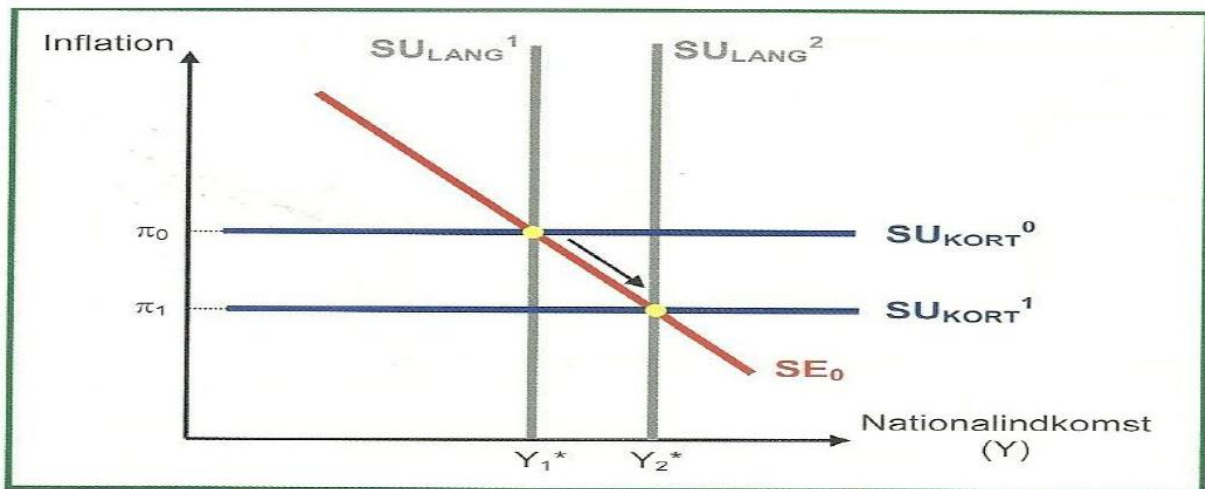
Ifølge finansministeriet er det ellers "veldokumenteret, at et øget arbejdsudbud på sigt vil omsætte sig i øget beskæftigelse... Det gælder også, når man ser på den historiske udvikling og når man ser på tværs af lande".

3) Kilder: Danmarks Statistik, AE-rådet og for 2020 egen vurdering (rev.) fra Lund, Henrik Herløv: Den økonomiske krise)

Fra økonomisk hold kan man imidlertid ikke genkende en sådan sikker sammenhæng hverken teoretisk eller empirisk. Det er en ganske vist en udbredt opfattelse blandt de fleste økonomer, at strukturreformer, der øger arbejdsudbuddet, også skaber mulighed for et større nationalprodukt på sigt. Eller en større "potentiell nationalindkomst" som det fagøkonomisk benævnes.

I nedenstående figur forøges arbejdsudbuddet (SU lang) og forskydes dermed mod højre fra SU Lang 1 til SU Lang 2) og hermed forøges det potentielle BNP.

Figur: Effekt af forøgelse af øget arbejdsudbud på potentiel nationalindkomst.⁴

Muligheden opstår fordi der med større produktionsressourcer i form af enten arbejdsudbud, kapitalapparat eller produktivitet også er mulighed for at producere mere.

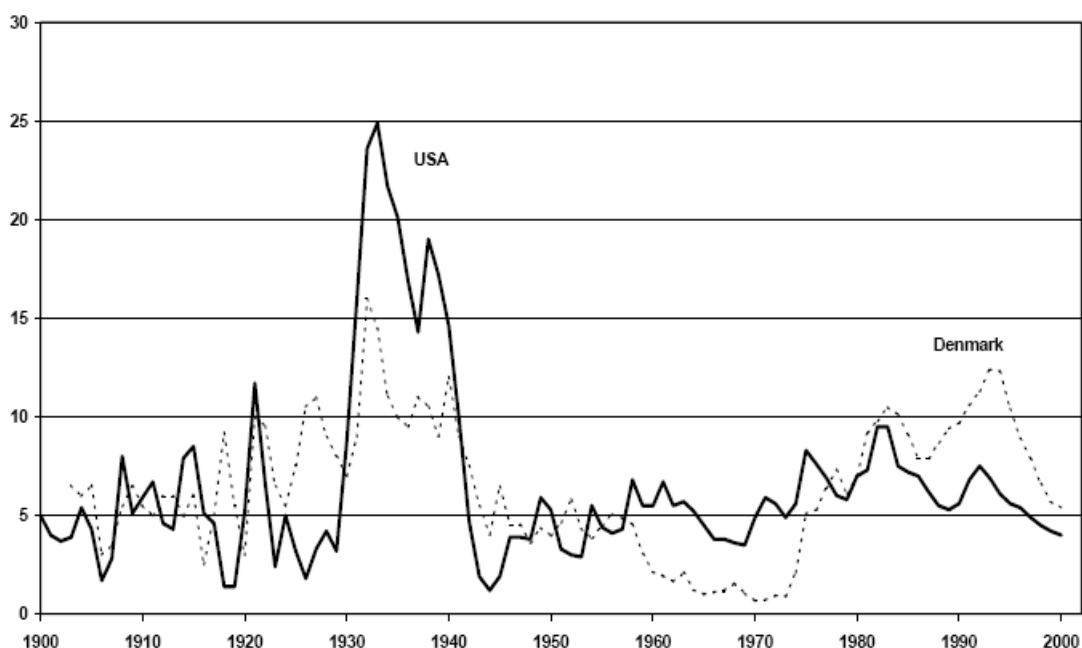
Men der er en netop kun tale om en mulighed, om et potentiale. Men her gælder som på andre områder, at muligheder ikke altid bliver virkeliggjort. At der med øget arbejdsudbud eksisterer et potentiale for øget BNP er på ingen måde det samme som at dette også realiseres. For at øget arbejdsudbud skal kunne omsættes i øget beskæftigelse skal der nemlig ske opfyldelse af en anden betingelse, nemlig en tilsvarende øget EFTERSPØRGSEL efter arbejdskraft.

Der er imidlertid i den økonomiske virkelighed ingen automatik, som sikrer et sådant samspil. Tværtimod viser fx mellemkrigstidens store og lange økonomiske krise såvel som 70'erne og 80'erne, at økonomien i lange perioder kan "stabilisere" sig på et niveau med betydelig arbejdsløshed – dvs. et langt større udbud af arbejdskraft end der er efterspørgsel.

4) Jf. Grell, Henrik Og Elsebeth Rygner: Makroøkonomi, s. 297. 2. udgave.

Tabel: Ledighedsprocent i USA og Danmark, 1900 – 2000 ⁵.

At der med et større udbud af produktionsfaktorer, fx i form af øget arbejdsudbud, er et potentiale for en større BNP er altså ikke det samme som, at der i endda meget lange konkrete historiske perioder kan påvises en sammenhæng mellem øget arbejdsudbud og øget beskæftigelse.

Det anerkendes indirekte også af finansministeriet, når man taler om "på sigt", hvilket jo er et ganske vidt begreb og kan spænde over alt lige fra over år til over årtier. "På sigt" er vi alle døde. Der er fx ingen garanti for, at et øget arbejdsudbud frem til lige netop frem til 2020 vil resultere i en øget beskæftigelse i det af regeringen forudsatte omfang.

Finansministeriet henviser selv til de empiriske erfaringer fra Danmark fra 1948 og til i dag, idet man anfører, at erfaringen om sammenhæng mellem udbud og beskæftigelse "... har også været tilfældet i Danmark, hvor arbejdsstyrken er steget med 800.000 personer fra 1948 og frem til 2008 og beskæftigelsen er steget tilsvarende, med store udsving under vejs blandt andet i forlængelse af oliekriserne og afhængigt af, om strukturerne på arbejdsmarkedet har understøttet lav ledighed." ⁶ Men sådanne henvisninger til resultatet af beskæftigelsesudviklingen igennem mere end 6 årtier kan næppe bruges som belæg for en påstand om, at øget arbejdsudbud i løbet af kun 6 år fra 2014 til 2020 vil resultere i øget beskæftigelse.

Tværtimod viser dansk økonomisk historie i sidste halvdel af forrige århundrede, at arbejdsudbuddet tværtimod her øgedes stærkt især på grund af navnlig kvindernes indtog på arbejdsmarkedet i 70' er og 80'erne, men uden at antallet af arbejdspladser og dermed beskæftigelsen steg i samme takt. Det

5) Kilde: Whitta – Jakobsen, Hans Jørgen: Forelæsning om strukturarbejdsløshed

6) Danmark i arbejde, s. 144.

resulterede i, at arbejdsløsheden også voksede helt op til 350.000 personer i begyndelsen af 90'erne. Det tog altså flere årtier før øget arbejdsudbud modsvarede af øget beskæftigelse og det skete kun, fordi det offentlige gennem udbygning af velfærdsstaten samtidig øgede efterspørgslen efter arbejdskraft.⁷

3. IDEOLOGISK INSPIRERET TEORI.

Regeringens og finansministeriets økonomiske teorier går imidlertid ud fra, at efterspørgslen på arbejdsmarkedet af sig selv – så at sige automatisk – på sigt stiger modsvarende med arbejdsudbuddet. Udbuddet skaber altså så at sige sin egen efterspørgsel. Denne opfattelse - kaldet "Say's lov"⁸ - kommer oprindeligt fra den såkaldte neoklassiske skole blandt borgerlige økonomer, men er i den nutidige borgerlige neoliberalistisk inspirerede økonomi blevet taget op igen.

Figur: Say's lov om at udbuddet (supply) skaber sin egen efterspørgsel (demand).⁹

Selvom kernen i meget økonomi i bund og grund ellers er mødet mellem udbud OG efterspørgsel har neoliberalistisk udbudsøkonomi for at kunne sætte automatisk lighedstegn mellem øget arbejdsudbud og

7) Jf. kronikken: "De røde tal i den blå plan", Berlingske Tidende 30.05.11 af Per Kongshøj Madsen, professor, AUC; Flemming Ibsen, professor, AUC; Bent Greve, professor, RUC; Jesper Jespersen, professor, RUC; Preben Etwil, økonom og Henrik Herløv Lund, økonom.

8) Jf. Pedersen, Kurt: Den økonomiske teoris rødder, s. 43.

9) Kilde: www.economicconcepts.com Link: http://www.economicconcepts.com/classical_theory_of_employment.htm

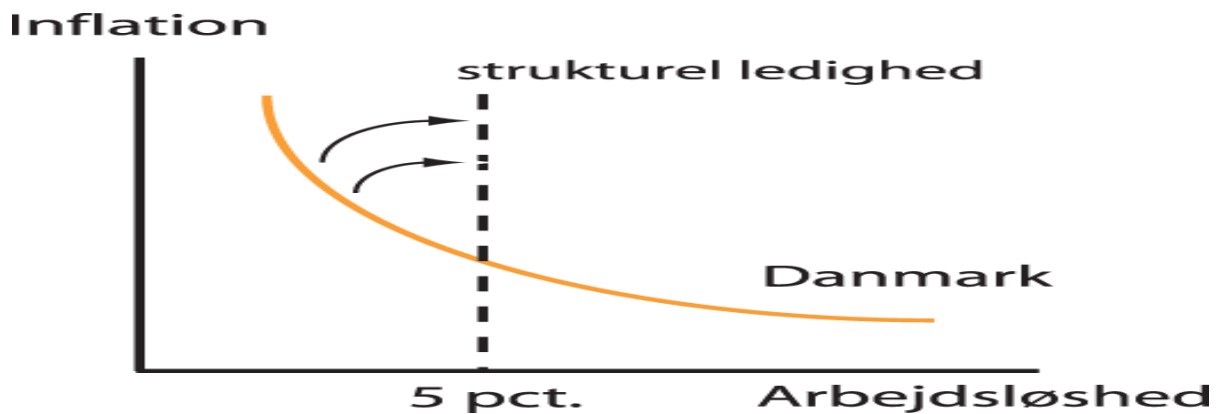
Øget beskæftigelse grebet til det kunstgreb at konstruere en nærmest "efterspørgselsløs økonomi", hvor reformer i økonomiens udbudsside af sig selv vil øge produktionen.

Denne opfattelse er udviklet som våben imod den keynesianske økonomiske skole og dens betoning af fuld beskæftigelse som forudsætning for økonomisk vækst. Og som våben i mod arbejderbevægelsen. For arbejderbevægelsen var keynesianismens vægt på beskæftigelse selvsagt også en fordel i kampen for bedre løn og velfærd.

Ved i stedet at betone øget arbejdsudbud og herigennem øge arbejdsløsheden tjener den neoliberalistiske udbudsøkonomi til at fastholde og vedlige en tilstrækkelig arbejdsløshed (kaldet den naturlige eller strukturelle arbejdsløshed) til at svække arbejderbevægelsens vilkår i kampen for bedre løn og velfærd og derigennem holde lønudviklingen/inflationen i ave.

Nedenstående figur viser, hvorledes arbejdsløsheden ikke må komme under den naturlige arbejdsløshedsrate eller "Strukturelle ledighed", fordi lønudvikling og dermed inflation så løber løbsk.

Figur: Monetarisismens sammenhæng mellem inflation/lønudvikling og arbejdsløshed.

Der er altså tale om en økonomisk teori i de borgerliges og arbejdsgivernes interesse.

Udbudsøkonomien er som økonomisk teori da også udsprunget af den neoliberalisme, der siden 80'erne og Reagan og Thatcher har været stærkt udbredt blandt borgerlige politikere og økonomer og hvis kerne handler om rehabilitering af markedet og tilbagetrængning af velfærdsstaten og arbejderbevægelsen.

Det er altså tale om en ideologisk inficeret økonomisk teori. En teori, der skal tjene til at skrue udviklingen tilbage til før velfærdsstaten og socialdemokratismen – med andre ord en konservativ økonomisk teori.

4. LØNNEDGANG ER MÅLET.

De i den borgerlige presse meget citerede "topøkonomer" i og omkring "Det Økonomiske Råd" har så henvist til, at et øget arbejdsudbud via markedsmekanismen gennem løntilpasning kan omsættes i øget beskæftigelse.

Men om en sådan løntilpasning vil i vore dages gennemregulerede arbejdsmarked være en ganske langsigtet proces. Det økonomiske Råd har således selv beregnet, at blot en stigning i arbejdsudbuddet på 1 % dvs. på omkring 27.000 personer vil tage 15 år for arbejdsmarkedet at absorbere og at det kun sker, hvis reallønnen varigt forringes med 2 %.¹⁰

En forøgelse af arbejdsudbuddet med hele 100.000 frem til 2020 vil således kræve endnu længere tid. Det mest sikre resultat af en sådan politik vil således i mange, mange år ikke være øget beskæftigelse, men stigende og længerevarende arbejdsløshed.

Skal det engang ad åre faktisk føre til stigende beskæftigelse vil det tilmed – jf. Det økonomiske Råd - kræve en omfattende og længerevarende reallønsforringelse. Skal den planlagte forøgelse af arbejdsudbuddet med 100.000 realiseres, vil det således kræve en reallønforringelse på omkring 8 %.

Her er vi utvivlsomt fremme ved kernen i den nuværende og forrige regerings udbudsøkonomiske politik. Regeringen tror formentlig næppe selv på, at man ved at forøge arbejdsudbuddet med 100.000 frem til 2020 vil øge beskæftigelsen i et sådant omfang.

Det handler snarere om, at man gennem forøgelse af arbejdsudbuddet og den hermed følgende forøgelse af ledigheden søger at gennemtvinge et reallønsfald for at øge "konkurrenceevnen".¹¹

5. NÆSTE KUNSTGREB: STRUKTURELLE "FANTAZILLIONER" I STATSKASSEN.

Som anført har neoliberalistisk økonomisk teori for at understøtte postulatet om, at øget arbejdsudbud i sig selv fører til øget beskæftigelse grebet til det kunstgreb at konstruere en nærmest "efterspørgselsløs" økonomi.

Hermed medfører øget arbejdsudbud – på papiret i hvert fald – gennem den beregnede øgede beskæftigelse også bedre offentlige finanser gennem øgede skatteindtægter og reducerede dagpengeudgifter.

MEN: Det er netop kun på papiret, forbedringen af den offentlige saldo indtræffer. For som teorien jo må indrømme sker forbedringen "på sigt" dvs. kan være årevis, ja årtier om at indtræffe.

---

10) Det Økonomisk Råd: Dansk Økonomi Forår 2010, s. 289.

11) Jf. Kristiansen, Kjeld: Professor klæde Helle af – løntrykkeri. Interview med Flemming Ibsen. Og jf. Pedersen, Jørgen Lindgaard: Arbejdsudbuddet skal hæves, så lønnen kan presses. Information 01-06.12

I virkelighedens statskasse, på de årlige finanslove, optræder kun øgede indtægter og reducerede dagpengeudgifter fra øget beskæftigelse, når der rent faktisk kommer flere i jobs.

For at kunne dokumentere denne jo således kun beregnede forbedring af de offentlige finanser fra den fiktive beskæftigelsesforbedring har man derfor grebet til det kunstgreb at indregne beskæftigelsesforbedringen i den såkaldt strukturelle saldo. Den strukturelle saldo er de offentlige finanser rensset for konjunktuelle udsving og andre midlertidige ændringer.¹²

Her griber teorien som anført så til et nyt kunstgreb, nemlig at indregne den postulerede effekt af de arbejdsudbudsøgende tiltag på denne strukturelle saldo som "indtægter". Selv om ingen ved om og i givet fald hvornår dette måtte ske, da det som sagt afhænger nok så meget af efterspørgselsmæssige forhold.

Et eksempel på et sådant "bogholderi" findes i SRSF s 2020 – plan: "Danmark i arbejde", hvor man på basis af et forventet beskæftigelsesløft på 180.000 herunder som nævnt gennem forøgelse af arbejdsudbuddet med 100.000 personer, forventer oparbejdet en strukturel forbedring af den offentlige saldo med 17 mia. kr. Et såkaldt "økonomisk råderum" som man så vil bruge løs af i den økonomiske politik.

Boks: Oversigt over de beregnede forbedringer af de offentlige finanser som følge af SRSF – regeringens "nye arbejdsudbudsøgende reformer".¹³

Målet med reformerne er at øge arbejdsudbuddet svarende til 60.000 job og styrke de offentlige finanser med 14 mia. kr. i 2020. Reformplanerne omfatter bidrag fra:

- Skattereform (3 mia. kr.).
- Reform af førtidspension og fleksjob (2 mia. kr.).
- Tidligere færdiggørelse af uddannelser (2 mia. kr.).
- Øvrige reformer (3 mia. kr.).
- Trepartsforhandlinger (4 mia. kr.).

Hermed minder økonomien i planen slående om de fra "Anders and Co" bekendte "fantazillioner". "Danmark i arbejde" hævder jo gennem højere vækst og beskæftigelse at kunne forbedre de offentlige finanser med yderligere mange milliarder i forhold til VK, hvorved der angiveligt kunne blive råd til øget uddannelse, bedre velfærd og øget beskæftigelsesindsats. MEN: I stedet for "Danmark i arbejde" risikerer vi med SRSF s 2020 plan altså at få "Danmark i arbejdsløshed".

Og hvis og når beskæftigelsesløftet på 180.000 udebliver, så kommer der i stedet til at mangle op til 36 mia. kr i planens forudsatte budgetforbedring af de offentlige finanser. De mange milliarder,

12) Jf. Grell, Henrik Og Elsebeth Rygner: Makroøkonomi, s. 205. 2. udgave.

13) Jf. Økonomisk Redegørelse maj 2012, s. 20.

der på grundlag af det øgede arbejdsudbud i finansministeriet vil blive tilskrevet den offentlige saldo, eksisterer kun på papiret.

Der er bogstaveligt talt tale om "fantazillioner".

Tabel: Hul i finansieringen af "Danmark i arbejde", hvis forudsat beskæftigelsesløft ikke realiseres.¹⁴

	Mia. kr.
1. Ved manglende jobs til øget arbejdsudbud	20
2. Ved manglende bedre konjunkturer og dermed følgende udeblivelse af beskæftigelsesløft herfra	16
3. I ALT	36

6. UDBUDSØKONOMIENS FREMMARCH I DANMARK.¹⁵

Denne konservative, ideologisk inficerede udbudsøkonomi teori har i Danmark været på fremmarch i de seneste årtier.

Det er sket under påvirkning ikke mindst fra internationale økonomiske strømninger, især fra USA og Storbritannien, især fra den såkaldte monetarisme, der igen må ses som en del af en generel neoliberalistisk økonomisk teoretisk og politisk strømning.

Den er blevet udbredt såvel blandt de økonomiske politikere, navnlig i de borgerlige partier, som blandt danske økonomer og har det seneste 10 år domineret blandt fremtrædende universitetsøkonomer i og omkring "Det Økonomiske Råd".

Dermed ser disse danske økonomer økonomiens efterspørgselsside og kortsigtede konjunkturproblemer som værende af mindre betydning. Sigtet rettes i stedet mod det langsigtede udbud af arbejdskraft, kapital og teknologi og dermed såkaldt strukturpolitik, mens finanspolitikken ses som underordnet.

Med denne nyliberalistiske inspiration er også fulgt en stigende modvilje mod offentligt forbrug og underskud. I stedet fokuserer udbudsøkonomerne på, at den offentlige sektor står i et modsætningsforhold

14) Kilde: Egen beregning på grundlag af "Danmark i arbejde" jf. Lund, Henrik Herløv: SRSF s 2020 plan: "Danmark i arbejde" – eller i arbejdsløshed.

15) Jf. Madsen, Poul Thøis og Henrik Herløv Lund: Den økonomiske teoris højresving. Kronik Berlingske Tidende 08.06.11.

til den private sektor, fordi den på langt sigt begrænser udbuddet af arbejdskraft og kapital til den private sektor og har en række andre dårligdomme.

Efter den nyliberalistisk inspirerede VK – regeringens tiltræden i 2001 har denne benyttet sig af sin udnævnelsesret til formandsskabet i Det Økonomiske Råd til at udnævne økonomer hertil, som har delt dens egne økonomiske og ideologiske anskuelser. Ligesom man har benyttet sig af sådanne ”topøkonomer” i forbindelse med nedsættelsen af centrale kommissioner og udredningsarbejder: Velfærdskommissionen, Arbejdsmarkedskommissionen, Globaliseringsrådet og Vækstforum.

Mainstream i den økonomiske tænkning i Danmark er således gennem de seneste årtier i al ubemærkethed gennemlevet en stille ”markeds – og udbudsøkonomisk” revolution. Neoliberalistisk og monetaristisk inspiration er blevet stadig mere fremherskende både i de økonomiske analyser og de økonomiske anbefalinger fra disse såkaldte ”topøkonomer”. En udvikling, som er gået hånd i hånd med en i stigende grad nyliberalistisk inspireret økonomisk politik allerede i Nyrop – regeringens sidste år, men især under VK – regeringen.

Og de udbudsøkonomiske teorier og løsningsmodeller er også i de økonomiske ministerier og blandt de ledende embedsmænd blevet det fremherskende paradigme. Også de økonomiske analysemodeller, som anvendes i banker, tænketanke og ministerier har i høj grad inddraget monetaristisk tankegods. Således er der både i Finansministeriets ADAM model, Det Økonomiske Råds SMEC model og den uafhængige og meget benyttede DREAM – model blevet indbygget en tendens til automatisk ligevægtsdannelse på længere sigt.

Og så dominerende er denne strømning blevet, at den efterhånden har fået karakter af etableret økonomisk ”sandhed”, som nu kun møder spredte spørgsmålstejn og sporadiske modspil hertil og at kritikere af den heraf følgende ensidighed i den økonomiske debat og politik har kunnet overhøres og ignoreres som ”excentrikere”.

Også for SRSF regeringen er denne økonomiske tænkning blevet synonym med ”god økonomisk latin”. Efter at Bjarne Corydon før valget havde været forfatter til valgprogrammet ”Fair Løsning” centreret om efterspørgselsstimulering og jobskabelse, erklærede han efter sin udnævnelse til finansminister, at fremover ville ”regeringens politik vil være baseret på de gængse regnemetoder, der bruges i Finansministeriet.”¹⁶ Dvs. at S og SF nu havde accepteret den udbudsøkonomiske tilgang ud fra hvilken deres tidligere plan ”Fair Løsning” var dømt fejlagtig.”

Efter den begrænsede kickstart har man da stort set også opgivet al efterspørgselsstimulering og jobskabelse og har som nævnt altså totalt har overgivet sig til en udbudsøkonomisk præget økonomisk politik.¹⁷

---

16) Jf. Arnfred, Carl Emil og Jesper Thobo Carlsen: Finansminister bekræfter milliardhul i rød plan. Berlingske 27.10.11

17) jf. Gertsen, Marchen Neel: Lykketoft – 12 minutter var ikke nødvendigt. Jyllandsposten 08.06.12 (Interview med tidligere finansminister Mogens Lykketoft)

Denne accept af udbudsøkonomien skyldes formentlig dels, at man ønskede at blive accepteret i embedsværket og blandt de indflydelsesrige "topøkonomer" og at deres "stempel" var betingelsen for at fremstå "ansvarlige" ikke mindst overfor de borgerlige partier, som regeringen fra starten har udpeget som de forligsparter, som man satsede på at indgå aftale med om de nye "udbudsøgende" reformer. Dels skyldes accepten af udbudsøkonomien formentlig nok så meget, at regeringsdannelsen været præget af, at det økonomisk set stærkt udbudsøkonomiske og neoliberalistisk inspirerede Radikale Venstre har sat et afgørende præg på den økonomiske politik i regeringsgrundlaget. Og at der i forbindelse med regeringsdannelsen synes at være et allianceskifte for Socialdemokraternes vedkommende fra den frem til valget gældende S + SF alliance tilbage til den tidligere SR-alliance og dermed til en såkaldt "ansvarlig økonomisk politik".

7. DER ER ANDRE ØKONOMISKE OPFATTELSER. 18

Udbudsøkonomien er dog langt fra den eneste økonomiske opfattelse. Heroverfor står keynesiansk inspirerede efterspørgselsøkonomerne, der fortsat har betydelig udbredelse, ikke mindst i USA (Stieglitz, Krugmann), men som også stadig er stærkt repræsenteret i Europa.

Efterspørgselsøkonomerne fastholder, at vi for det første må tage udgangspunkt i det kortere sigt, fordi det er det, vi ved noget om. Her spiller efterspørgslen den altdominerende rolle, hvilket alle økonomer er enige om! Vi har gang på gang kunnet konstatere, at fremskrivninger af den økonomiske udvikling på såvel kort som på længere sigt tager fejl.

For det andet fastholder tankegangen, at et øget udbud på længere sigt nok skaber muligheden for større produktion og beskæftigelse, men at denne mulighed kun kan realiseres, hvis der sker et tilsvarende løft i efterspørgslen.

Det kommer imidlertid ikke automatisk og må derfor hjælpes på vej af en offentlig overordnet styring af økonomien. Et større offentligt underskud kan i en kortere begrænset periode være et nødvendigt onde, fordi det tjener til at holde efterspørgslen oppe, til at skabe job og holde hånden under samfundsøkonomien i krise og nedgangstider.

---

18) Jf. Madsen, Poul Thøis og Henrik Herløv Lund: Den økonomiske teoris højresving. Kronik Berlingske Tidende 08.06.11.

8. IDEOLOGISERING AF ØKONOMISK DEBAT OG POLITIK.¹⁹

Den udbudsøkonomiske teori modsvares som nævnt ikke af erfaringerne om den økonomiske virkelighed, hvilket afslører den som en ideologisk konstruktion inspireret af nyliberalismen – en konstruktion, hvis primære funktion ikke er at skabe øget beskæftigelse, men tværtimod nok at opretholde en tilstrækkelig høj ”naturlig”, ”strukturarbejdsløshed” til at lønudviklingen holdes i ave.

Ikke desto mindre er udbudsøkonomi – parallelt med neoliberalismens udbredelse fra 80’erne og frem blandt danske politiske partier, navnlig de borgerlige - nærmest blevet ”mainstream” blandt borgerlige økonomer på universiteterne. Det er på flere leder et problem, at den økonomiske tænkning i Danmark i stigende grad de seneste årtier er blevet ”inficeret” og farvet af nyliberalistisk ideologi.

Det betyder for det første, at den økonomiske virkelighed i faretruende grad ses igennem en ideologisk farvet optik med en indbygget ”forvrængning” og ”forenkling” af de økonomiske sammenhænge og effekter. Og dominansen af den nyliberalistisk inspirerede tænkning medfører en stor ensidighed i den økonomiske debat, som næppe bidrager til at kvalificere denne.

For det andet fører indebærer den ideologisk farvede optik dertil svarende og ligeledes ideologisk farvede løsningsmodeller og anbefalinger for, hvilken økonomisk politik, der bør føres. Ideologiseringen af den økonomiske tænkning bidrager altså til ideologisering af den økonomiske politik.

I stedet for at basere sig på erfaringer og analyser om, hvad der virker i økonomisk politik, underlægges den i stigende grad det nyliberalistiske projekt for en drejning af den danske velfærds og samfundsmodel i liberal retning. Heri er de nyliberalistiske strømninger i arbejdsgiverorganisationerne og i de borgerlige politiske partier naturligvis de toneangivende, men altså kraftigt sekunderet af ”topøkonomer” i de regeringsnedsatte kommissioner og i det økonomiske råd, Nationalbanken osv.

Økonomer, hvis opgave snarere end at efterprøve, om den økonomiske politik virker og opfylder sine mål, er selv at være en slags økonomiske politikere.

9. SAMSPIL MELLEM BORGERLIGE POLITIKERE OG AVISER OG BORGERLIGE ØKONOMER.²⁰

Og topøkonomeerne fungerer ikke blot som overdommere, men aktivt politikdrivende.

Når regeringen fremlægger udbudsøkonomiske politiske forslag, står ”topøkonomeerne” parat til at støtte og legitimere forslagene med deres økonomiske ”fagkundskab” og giver dermed denne borgerlige politik ”objektivitetens og nødvendighedens” skær. Hermed afpolitiseres en ideologisk – politisk præget økonomiske strategi og kan fremtræde som tilsyneladende neutral og rent saglig ”nødvendig politik”. Men i

19) Jf. Madsen, Poul Thøis og Henrik Herløv Lund: Den økonomiske teoris højresving. Kronik Berlingske Tidende 08.06.11.

20) Jf. Lund, Henrik Herløv: Danmark har brug for en ”økonom” opposition.

virkeligheden er det udbudsøkonomerne, som her fungerer som mini "økonomiske politikere" på regeringens hold.

I dette samspil mellem borgerlige økonomer og regering spiller det ikke mindst en afgørende rolle, at vi i Danmark har en overvejende borgerlig presse i form af de toneangivende, borgerlige dagblade. Dagblade hvis ejere og bestyrelser og dermed redaktioner grundlæggende deler de udbudsøkonomiske opfattelser og løsningsmodeller.

Og når den borgerlige dagspresse skal hente fagøkonomisk belysning af regeringens udspil til økonomisk politik, så kontaktes selvfølgelig netop de topøkonomer, som grundlæggende har samme økonomisk politiske opfattelse som dagbladenes ledelser selv.

Hermed fremmes en påvirkning af regeringens økonomiske politik i borgerlig retning samtidig med, at de borgerlige økonomer ved hele tiden at trækkes frem får status af netop de topøkonomer, hvis vurdering er afgørende.

Og endelig er topøkonomerne dygtige til at supplere hinanden med vurderinger i forlængelse af og til underbygningen af hinanden. Topøkonomernes danner et "broderskab", som man ofte har indtryk af søger at præge debatten i "koncerteret aktion".

10. BRUG FOR EN ØKONOMISK OPPOSITION. 21

Som vi har set i forbindelse med trepartsforhandlingerne er det et stort problem, at denne virkelighedsfjerne og neoliberalistisk inficerede økonomiske teori har fået status som grundlæggende økonomisk paradigme langt ind i SRSF – regeringen og regeringsøkonomerne, ja ind i fagbevægelsens ledelse og blandt dens økonomer.

Takket være det tætte samspil med de politiske partier (navnlig de borgerlige) og så den borgerlige dagspresse har de borgerlige "topøkonomer" sat sig tungt på den økonomiske debat. Der findes andre økonomiske opfattelser rundt omkring i landet og på universiteter og læreanstalter. 6 Men de nyder ikke fremme i den borgerlige dagspresse eller hos regeringen, men er tværtimod henvist til en perifer rolle i den økonomiske debat.

Samtidig står de også i udkanten i den fagøkonomiske verden, hvor den fremherskende udbudsøkonomiske skole har haft held til at opkaste sin egen tilgang som den "faglige" og "videnskabelig", mens andre økonomisk teoretiske skoler først og fremmest ties ihjel og holdes ude af det gode selskab. Ellers om nødvendigt udstilles som nærmest "amatører" og "landsbytosser". 7 Ikke underligt at økonomer med andre opfattelser passer på med at stikke næsen frem og især med at kritisere "topøkonomernes broderskab" mere grundlæggende.

---

21) Jf. Lund, Henrik Herløv: Danmark har brug for en "økonom" opposition.

Men demokratiet har brug for alsidighed og flere opfattelser også i den fagøkonomiske debat. Ellers vil arbejderbevægelsen vedvarende skulle kæmpe mod et ensidigt og stærkt korps af nyliberalistisk inspirerede topøkonomer, der vedvarende vil søge at trække den økonomiske politik i borgerlig retning og modsat stempler alt andet som "holdbart" og "usammenhængende".

Demokratiet og arbejderbevægelsen i Danmark har med andre ord brug for en økonom opposition. Ellers vil gabet vedblive og uddybes mellem en politisk elite, herunder fagtoppen, som har taget den udbudsøkonomiske logik til sig fordi den er elitens sprog. Og på den anden side den almindelige lønmodtager, som ikke kan forstå, hvordan man dog skulle skabe øget beskæftigelse ved blot at øge arbejdsudbuddet.